

Yttrande
2015-12-16

Dnr 4.3.5:427:3/15

Regeringskansliet
Socialdepartementet

103 33 STOCKHOLM

**Myndigheten för internationella adoptionsfrågor yttrande över
Slutbetänkandet Barns och ungas rätt vid tvångsvård. Förslag till ny
LVU (SOU2015:71)**

Utredningens huvuduppgift har varit att stärka barnrättsperspektivet i tvångsvården för barn och unga och i vissa andra delar av den sociala barn- och ungdomsvården. De förändringar som föreslås har huvudsakligen sin grund i barnkonventionens normer och principer. En del i uppdraget har inneburit att se över hur långsiktighet och stabilitet i större utsträckning kan säkerställas för barn som är eller bedöms bli långvarigt placerade.

Myndigheten för internationella adoptionsfrågor, MIA, ställer sig i huvudsak positiv till utredningens förslag. Det är positivt att barnets delaktighet och inflytande förstärks och att det föreslås att förändringarna kompletteras med olika former av kunskapsstöd och kunskapsutveckling samt systematisk uppföljning på olika nivåer. MIA anser också att den föreslagna nya lagen är mer överskådlig och pedagogisk än den nuvarande och skulle kunna bidra till en ökad tydlighet för dem som ska tillämpa lagen. Särskilt angeläget är att det tydliggörs i lagstiftningen vad syftet med lagen är och vilka grundläggande rättigheter barnet och den unge har under vårdens genomförande.

De flesta av de förslag som lämnas i betänkandet omfattar inte direkt MIA:s ansvarsområde. MIA lämnar i det följande synpunkter på de frågor som berör myndighetens verksamhetsområde och därmed närliggande frågor.

6.7.3 Öppna insatser till barn under 15 år utan vårdnadshavarens samtycke

I betänkandet förslås ändringar i lagstiftningen på så sätt att nämnden, om kontaktperson inte kan ges med samtycke av vårdnadshavaren, kan besluta att ett barn under 15 år ska hålla regelbunden kontakt med en kontaktperson som avses i 3 kap. 6 b § första stycket socialtjänstlagen (2001:453, SoL) om insatsen bedöms förebygga att barnets hälsa och utveckling skadas på grund av något förhållande i hemmet och det är lämpligt.

MIA saknar en analys i förhållande till 6 kap. 13 a § föräldrabalken (FB) som innebär att om barnet står under vårdnad av två vårdnadshavare och endast

den ena samtycker till en åtgärd för barnet, får socialnämnden besluta att vissa åtgärder får vidtas utan den andre vårdnadshavarens medgivande, om det bedöms vara det bästa för barnet.

Vi ställer oss också tveksamma till formuleringen i den föreslagna lagstiftningen som hänvisar till 3 kap. 6 b § första stycket SoL där det framgår att kontaktperson endast kan utses för ett barn under 15 år om vårdnadshavaren begär eller samtycker till insatsen. Syftet med den föreslagna förändringen är att barnet ska kunna få kontaktperson trots att vårdnadshavaren inte lämnar sitt samtycke till detta om barnet självt är positivt inställt och kriterierna i den nya lagstiftningen är uppfyllda.

9.17.3 Delegationsordningen behöver ses över

Om det finns en risk för att nuvarande regler motverkar en professionalisering inom socialtjänsten och bidrar till att beslut inte grundar sig på vetenskap och beprövad erfarenhet kan det försvåra barns och föräldrars möjligheter att få rätt stöd och hjälp. Det är allvarligt och MIA delar utredarens bedömning att de nuvarande delegationsbestämmelserna behöver ses över.

När det gäller familjerättens område ändrades lagstiftningen 1991 på så sätt att ansvaret för att en vårdnads-, boende- och umgängesutredning kommer till stånd enligt rättens begäran lades på en tjänsteman. Nämnden fick istället ansvaret för att utse en lämplig utredare. Det tidigare ansvaret att avge yttrande till rätten upphörde därmed. I betänkandet Modernare adoptionsregler (SOU 2009:61) föreslås en liknande bestämmelse avseende adoptioner.

12.9.4 Kunskapsstöd för säkrare bedömningar i fråga om umgänge

MIA instämmer i utredarens bedömning att Socialstyrelsen bör få i uppdrag att ta fram ett stöd som kan bidra till kunskapsbaserade och därmed rättssäkra bedömningar rörande omfattningen och utformningen av umgänget mellan barn och föräldrar när barn omhändertagits enligt LVU. Eftersom frågor om umgänge mellan föräldrar och barn också berör MIA:s ansvarsområde bör samråd ske med MIA.

13.18.6 Vid prövningen av om vården ska upphöra ska barnets bästa vara avgörande

Det är viktigt att barnets behov blir vägledande för om tvångsvården ska upphöra eller ej. MIA instämmer i utredarens bedömning och förslag som inte enbart, som idag, relaterar till barnets ursprungliga vårdbehov. Förslaget om att särskilt avseende ska fästas vid barnets inställning, om barnet sedan låg ålder eller under lång tid vårdats i familjehemmet samt relationen till familjehemsföräldrarna samt barnets umgänge med och relation till vårdnadshavaren ser vi som ett led i att stärka barnets rätt till trygghet.

13.18.8 Skälen för vårdnadsöverflyttning ska förtydligas

MIA anser liksom utredaren att ett fungerande umgänge inte kan vara ett formellt hinder för en vårdnadsöverflyttning. Det finns barn som behöver ha kontakt med sina föräldrar för att må bra men det innebär inte att föräldrarna alltid kan eller är lämpliga att ha den juridiska vårdnaden om barnet. Utredaren har inte haft i uppdrag att se över föräldrabalkens bestämmelser om vårdnadsöverflyttning. Enligt MIA:s bedömning skulle frågan dock kunna behandlas inom ramen för den översyn som görs av 2006 års vårdnadslagstiftning.

13.18.9 Förvaltningsdomstolarna bör pröva vissa mål om vårdnadsöverflyttning

MIA avstyrker förslaget att regeringen bör ta initiativ till en översyn av om frågan ska flyttas från allmän domstol till förvaltningsdomstol. Allmän domstol är den instans som idag handlägger samtliga övriga vårdnads mål och den instans som har erfarenhet och kunskap om dessa mål.

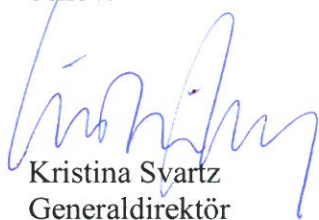
13.18.10 Adoption bör uppmärksammas i vissa fall

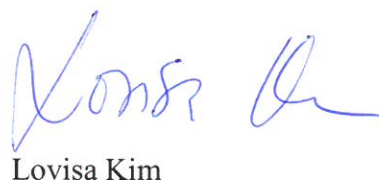
MIA instämmer med utredaren om att adoption bör uppmärksammas i vissa fall. Dock anser MIA att det inte är tillräckligt att Socialstyrelsen har för avsikt att uppmärksamma möjligheten till adoption i samband med kommande revidering av publikationer. MIA menar att en kunskapsbaserad socialtjänst bör ta fasta på det starka forskningsstöd som finns för att adoption i vissa lägen är gynnsammare för barns utveckling än långtidsplacering i familjehem. MIA anser mot den bakgrunden att utökade möjligheter till adoption bör utredas.

Att barn och föräldrar om möjligt ska återförenas är en grundläggande princip i den svenska sociallagstiftningen. MIA menar att samtidigt som man värnar om en grundprincip kan det finnas skäl att i vissa fall se att återförening inte är i barnets intresse. I motsats till utredaren anser MIA att en bestämmelse om att socialnämnden i vissa situationer ska uppmärksamma möjligheten till adoption bör införas. En sådan situation skulle t.ex. kunna vara då spädbarn placeras och placeringen med största sannolikhet kommer att vara bestående. En annan situation skulle kunna vara då föräldrarna har fått stöd men man inte inom rimlig tid kan återförena barn och föräldrar. I flera av de länder som Sverige har adoptionssamarbete med har man satt en tidsgräns för hur länge ett barns situation tillåts vara oviss. Om föräldrarna inte kan ta ansvaret för sina barn inom en viss tid prioriteras barnets rätt till ett varaktigt hem och adoption övervägs.

Samförståndslösningar är det mest gynnsamma och ett ideal att sträva efter. Det är dock viktigt att ta hänsyn till att de verkliga förhållanden som är bakgrund till att barn kan behöva samhällsvård inte sällan innebär att samförstånd är omöjligt att uppnå. Utredningen menar att det skulle vara ett avsevärt avsteg från frivillighetsprincipen att ge socialnämnden mandat att initiera en adoption. Frivillighetsprincipen handlar om de vuxnas intressen och dessa står ibland i konflikt med barns behov av varaktig omvårdnad. Detta synsätt kan innebära att barn berövas möjligheten till en trygg och förutsägbart uppväxt. Vårdnadsöverflyttning kan öka stabiliteten för långsiktigt placerade barn men innebär en grundläggande osäkerhetsfaktor då vårdnadshavarna har rätt att på begäran bli entledigade från sitt uppdrag. Adoption innebär att barnet får föräldrar för livet. För att utöka möjligheterna att ge barn en trygg uppväxt anser MIA att möjligheten att i vissa fall besluta om adoption även mot föräldrars vilja bör utredas.

Vidare föreslår MIA att det av utredningen föreslagna kunskapsstödet rörande umgängesrätt (12.9.6) ska omfatta även adopterade barns rättigheter och behov.

Kristina Svartz
Generaldirektör

Lovisa Kim